

kamu sektöründeki çalışanlarının ihale ilişkisi olan birileriyle ihale öncesi veya sonrası hediyeleşmeleri

iş ahlakının kamu sektörü ve özel sektöre göre ayrıştırılmasıdır. Kullandıkları kaynaklar, onları kullanma yöntemi bakımından kamu sektöründe yapılan işlerde gerekli olan bazı iş ahlakı kuralları özel sektörde gerekemeyebilir. Bu nedenle benzer bir iş, özel sektör marifetiyle yapılırken iş ahlakına gayet uygun olan bazı tutum ve davranışlar, kamu adına yapılırken etik dışı olabilir. Örneğin; ihale ilişkisi olan birileriyle ihale öncesi veya sonrası hediyeleşmek, birlikte yemek yemek, kamu sektöründeki çalışanlar için makul karşılana mazken özel sektörde etik dışı olmak bir yana işin bir gereği olarak görülebilir. Özel sektörde hiçbir yönetici ya da çalışan (yöneticilerin bilgisi dâhilinde) mal satacağı veya alacağı kişileri ikna etmek için işlem öncesinde onlara pahalı bir lokantada yemek yedirdiği için iş ahlakına aykırı davranmakla suçlanamaz. Aynı şey kamu sektöründeki bir yönetici veya memur için söz konusu olduğunda ise ihaleye fesat karıştırmak olarak nitelenebileceği için iş ahlakı ile bağdaşmamak bir yana aynı zamanda hukuki yönden suç kapsamına da girebilir.

Kamu ve özel sektörde temel değerler ve saikler farklılaştığı için iş ahlakı kuralları da kısmen farklılaşır.

Kamu sektöründe amir-memur, özel sektörde iş yeri sahibi/yönetici-çalışan ayırımı: Üçüncü olarak kamu sektöründe amir veya memur, özel sektörde de iş yeri sahibi-yönetici veya çalışan ayırımına göre iş ahlakının farklılaşması mümkündür. Kamu sektöründe bir amir için iş ahlakı bakımından sorun oluşturmayan bazı tutum ve

davranışlar, memur bakımından sorun oluşturabilir. Bunun tersi de mümkündür. Memur bakımından sorun oluşturmayan bir tutum, amir bakımından sorun oluşturabilir.

Örneğin; memleketinden getirdiği fındık veya kuru üzümü mesai arkadaşıyla- rına parayla satmak, yönetici konumunda olanlar için (örtük bir baskı ve ayrımcılık yapılma ihtimali ortaya çıkardığında) etik sorun oluşturabileceği hâlde sadece çalışanlar için böyle bir ihtimal olmadığı için benzer bir sorun oluşturmaz. Benzer şekil- de bir amirin, çalışanın çalışmasını takdir için ona hediye veya ihtiyacı olduğunda borç para vermesi, etik soruna yol açmayabilir ama aynı şeyi çalışanın amirine yönelik yapması, iş ortamındaki hiyerarşiyi olumsuz etkilemesi nedeniyle etik sorunlara yol açabilir. Benzer şekilde özel sektörde çalışanlardan ziyade işveren veya üst yöneticiler için geçerli olabilecek bazı etik kurallardan bahsedilebilir.

Örneğin; ihaleyi başka firma da almasını diye yapılamayacak düşüklükte fiyat teklif etmek, başkasının aldığı bir ihaleye, sırf süreçleri uzatmak amacıyla itiraz etmek, personeline uzun süre çalış- ma vaadinde bulunarak iş aramamasını sağlayıp seçeneksiz kaldığında da tazminatı- nı verip işine son vermek, işten ayrıldıklarında hak ettiği hâlde tazminat ödememek için yapay kusurlar bulmak gibi iş ahlakı kapsamına girebilecek konular daha çok özel sektörde iş yeri sahibi veya yetkilendirdiği üst yöneticiler için söz konusu olabilir

Tablo : Hukuk, Ahlak, Din, Görgü Kuralları ve Kamu ve Özel Sektörde İş Ahlakı

Tutum veya davranış	Hukuka göre yasak	Dine göre günah/sakıncalı	Ahlaka göre yanlış/sakıncalı	Görgü kurallarına göre ayıp/aykırı	Özel sektör iş ahlakına (iş sahibi) göre yanlış	Özel sektör iş ahlakına (çalışan) göre yanlış	Kamu iş ahlakına göre (memur) yanlış	Kamu iş ahlakına göre (amir) yanlış
1. Rüşvet almak.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Menfaati için yalan söylemek.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. Hırsızlık yapmak.	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. İzinsiz ikinci bir işte çalışmak.	✓							

5. Mal bildirimini yapmamak.	√							
6. Otobanda hız sınırını aşmak.	√							
7. Sigortasız işçi çalıştırmak.	√							
11. İhtiyaç sahibine yardım etmemek.		√						
9. Gösteriş yapmak.			√					
10. Kibirli davranmak.			√					
8. Argo konuşmak.			√					
12. Yatak giysileriyle misafir karşılamak.				√				
13. Aile büyüklerinin yanında ayak ayak üstüne atmak.				√				
14. Herkes oturmadan yemeğe başlamak.				√				
15. Zekât vermemek.		√						
16. Alkollü içki içmek.		√						
17. Domuz eti yemek.		√						
18. İhale yaptığı kişilerle hediyeleşmek.							√	√
19. Kişisel iş ve işlemleri kolaylaştırsın diye işle ilgili olmayan alanlarda da idari konum veya unvanlarını kullanmak.							√	√
20. Emrinde çalışanlardan borç para almak.								√
21. Amir olduğu işyerinde aile yakınlarını yönetici olarak terfi ettirmek.								√

22. Kamuoyundan fazla tepki gelirse terfi edemem düşüncesiyle, yapılması gerektiğini düşündüğü ve yetkisinde olan işlerde köklü çözümlere yanaşmamak.							√
23. Başka kişinin/kurumun daha iyi verebileceğini bildiği bir hizmeti, prestijini gözeterek devretmemek (veya tersi).						√	√
24. Yapabileceği halde fazla sorumluluk almamak için işleri bilmiyor gibi davranmak.					√	√	
25. Mesai saatlerinin çoğunu verimsiz ve kişisel işlerle uğraşıp emrindeki personeli mesai dışında çalıştırarak ek maliyetlere yol açmak.				√	√	√	√
26. Ciddi sorumluluk gerektiren konularda izin kullanarak imzaları ast veya üstüne attirmek.				√	√	√	√

27. Kurumun yıl sonu raporlarına sadece başarılı gös- teren değişkenleri dâhil etmek.					√	√	√	√
28. İşiyile ilgili içine sinmeyen veya uygun olmadığını düşündüğü şeyleri yapmasına rağmen yapılanların so- rumluluğunu başkalarına yüklemek.					√	√	√	√
29. Dersinde bir konudaki teorik yaklaşımları bilerek yanlı olarak sunmak.					√	√	√	√
30. Yapılmayacağını bildiği şeyleri, istenirse yapılacak- mış izlenimi vererek gereksiz beklenti oluşturmak, bi- lerek boş yere umut vermek.					√			√
31. Hep kendisinin övülmesini beklemek, başarılarında me- sai arkadaşlarının katkılarını görmezden gelmek.					√			√

32. Haklıysa gidip mahkemeden geri dönsün diyerek yargıdan iptal kararı alma ihtimali çok yüksek olan kişileri yargıya yönlendirip tazminat ve yargı masraflarında artışa yol açmak.					√		√
33. Çalıştığı firmada kritik görevinden, yerine birinin ikame edilmesine fırsat vermemek için sürekli ayrılmayacağını söyleyip sözleşmesinde öngörülen süre içinde aniden ayrılarak rakip firmada işe başlamak.						√	
34. Aynı sektördeki firmalar arasında örtük uzlaşma ile sektörün piyasanın aleyhine yüksek kâr marjı ile çalışmasını sağlamak.					√		
35. İşten ayırdıklarına hak ettiği hâlde tazminat ödememek için yapay kusurlar bulmak.					√		

36. Personeline uzun süre çalışma vaadinde bulunup seçeneksiz kaldığında işine son vermek.					√			
37. Başkasının aldığı bir ihaleye, sırf süreçleri uzatmak amacıyla itiraz etmek.					√			
38. İhaleyi başka firma da almasını diye yapılamayacak düşüklükte fiyat teklif etmek.					√			